

Ebeveyn Kimliği Ölçeği: Psikometrik Özelliklerinin ve Belirleyicilerinin İncelenmesi

Emine Uysal¹
Yalova Üniversitesi

Yeliz Kındap Tepe²
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Özet

Ebeveyn kimliği, bireyin belirli bir ebeveynlik anlayışını benimseme düzeyini ifade eden ve ebeveynlik deneyimlerini etkileyen önemli bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Alanyazında ebeveyn kimliğinin ebeveynlik deneyimleri, ebeveyn-çocuk ilişkileri, tükenmişlik ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Ancak ülkemizde ebeveyn kimliğine ilişkin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracının bulunmaması, bu alandaki çalışmaları sınırlamaktadır. Bu çalışmanın öncelikli amacı, Ebeveyn Kimliği Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak, psikometrik özelliklerini incelemek ve ebeveyn kimliğinin olası belirleyicilerini incelemektir. Çalışmaya kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan gönüllü 414 ebeveyn katılmıştır. Veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Kimliği Ölçeği, Ebeveyn Tükenmişliği Envanteri, Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmin Edilmesi ve Engellenmesi Ölçeği kullanılmıştır. Yürütülen faktör analizleri sonucunda ölçeğin orijinalinde yer alan içsel yatırımda bulunma ve keşiflerin genişletilmesi boyutlarının birleşerek bir faktörde toplandığı, seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun ise ayrı bir faktörde temsil edildiği belirlenmiştir. On birinci madde her iki faktörde yüksek düzeyde yük aldığı için analiz dışında bırakılmıştır. Kalan maddelere ilişkin yapı, temel bileşenler analizi ile incelenmiş ve elde edilen faktör yapısı, bağımsız bir örneklemden ($n = 301$) elde edilen veriler üzerinde doğrulanmıştır. Keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ve ebeveynin eğitim düzeyi ile pozitif yönde; ebeveyn tükenmişliği, temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesi, ebeveyn yaşı ve çocuk sayısı ile negatif yönde ilişkilidir. Seçeneklerin saplantılı şekilde araştırılması, temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesi ve ebeveyn tükenmişliği ile pozitif; temel psikolojik ihtiyaçların tatmin edilmesi ve ebeveyn cinsiyeti ile negatif yönde ilişkilidir. Regresyon analizlerinde temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ve engellenmesinin her iki ebeveyn kimliği boyutu için en güçlü yordayıcılar olduğu saptanmıştır. Sonuçlar, ölçeğin psikometrik özelliklerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn kimliği ölçeği, psikometrik özellikleri, temel psikolojik ihtiyaç tatmini ve engellenmesi, ebeveyn tükenmişliği

Abstract

Parental identity is defined as the extent to which individuals internalize a particular understanding of parenting and is known to influence parenting experiences. Prior research has demonstrated associations between parental identity and parental burnout, parent-child relationships, and psychological functioning. However, the lack of a valid and reliable parental identity measure in Turkish limits research in this area. This study aimed to adapt the Parental Identity Scale into Turkish, examine its psychometric properties, and explore potential predictors of parental identity. The participants were 414 parents recruited through snowball sampling. Data were collected using the Parental Identity Scale, Parental Burnout Assessment, Basic Psychological Need Satisfaction and Frustration Scale, and a demographic information form. Exploratory factor analysis revealed that the original dimensions of commitment and in-depth exploration merged into a single factor, while reconsideration of commitment remained as a distinct factor. One item was removed due to high cross-loadings. The resulting two-factor structure was confirmed using a separate sample ($n = 301$). Correlational analyses showed that in-depth exploration with commitment was positively associated with basic need satisfaction and parental education, and negatively associated with parental burnout, need frustration, age, and number of children. Reconsideration of commitment was positively associated with need frustration and burnout, and negatively with need satisfaction and gender. Stepwise regression analyses identified basic psychological need satisfaction and frustration as the strongest predictors of both parental identity dimensions. These findings indicate that the scale demonstrates sufficient psychometric validity for use in Turkish samples and supports further research based on Self-Determination Theory.

Keywords: Parental identity scale, psychometric properties, basic psychological need satisfaction and frustration, parental burnout.

Ebeveyn Kimliği Ölçeği: Psikometrik Özelliklerinin ve Belirleyicilerinin İncelenmesi

Son yıllarda ebeveynlik bağlamında sahip olunan kimlik kavramına ilgi artmış ve ebeveyn kimliği, ebeveynlik deneyimlerini anlamada önemli bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Ebeveyn kimliği bireylerin ebeveynlik rollerine dair düşüncelerini, inançlarını, değerlerini ve hedeflerini kapsayan, ebeveynlik deneyimlerini ve psikolojik iyi oluşu önemli ölçüde etkileyen çok boyutlu bir yapı olarak görülmektedir (Cast, 2004; Schrooyen ve ark., 2021). Bireylerin ebeveyn olarak kendi kimliğini tanımları ve iyi yapılandırılmış bir ebeveyn kimliğine sahip olmaları, bireylerin ebeveynlik rollerine ilişkin tutum ve davranışlarında daha kararlı olmalarını ve ebeveynlik süreçlerinde karşılaştıkları güçlüklerle baş etme becerilerini geliştirebilmektedir. Ancak ilgili alan-yazın incelendiğinde bu kavramı anlamaya yönelik hem ulusal hem de uluslararası çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın öncelikli amacı Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi; diğer bir amacı ise ebeveyn kimliği ile ilgili öncüllerin belirlenmesidir.

İlgili alanyazında kimlik gelişiminin farklı kuramsal temellerde açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. En güncel yaklaşımlardan biri de Luyckx ve arkadaşlarının (2006; 2008), Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı (Erikson, 1968) ve Marcia'nın kimlik gelişimi ile ilgili kuramsal yaklaşımlarını (Marcia, 1966) temel alarak geliştirdikleri Kimlik Biçimlenmesi Modeli'dir. Bu modelde beş temel boyut önerilmiştir: içsel yatırımda bulunma (commitment), bireyin değerlerine ve inançlarına dayalı olarak kimliğine ilişkin kararlı tutumlarını ifade ederken; içsel yatırımla özdeşleşme (identification with commitment), bireyin yaptığı seçimlerin ve değerlerin kendi benliğiyle ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirmesini ifade eder. Seçeneklerin genişlemesine araştırılması (exploration in breadth), kimlik alanındaki farklı olasılıkların keşfedilmesini; seçeneklerin derinlemesine araştırılması (exploration in depth) mevcut kimlik kararlarının yeniden değerlendirilmesini içerir; seçeneklerin saplantılı araştırılması (ruminative exploration) ise bireyin karar verme süreçlerinde yoğun kararsızlık ve zihinsel uğraş yaşamasını ifade etmektedir (Luyckx ve ark., 2006; 2008). Schrooyen ve arkadaşları (2021) Kimlik Biçimlenmesi Modeli'ndeki süreçleri temel alarak ebeveyn kimliğini; ebeveynlerin ebeveynlik rollerine dair inançları, değerleri ve hedefleriyle şekillenen çok boyutlu bir yapı olarak tanımlamış ve bu yapıyı ölçmek üzere Ebeveyn Kimliği Ölçeği'ni geliştirmiştir. Ölçek, ebeveyn kimliğinin üç temel boyutunu ölçmektedir. İçsel yatırımda bulunma boyutu ebeveynin ebeveynliğine dair bir kararlılık geliştirmesini, bunlar doğrultusunda geleceğe yönelik hedefler belirlemesini ve ebeveynliğe bağ-

lılığını ifade etmektedir. Örneğin "Bir ebeveyn olarak hangi hedeflere ulaşmak istediğimi biliyorum." ifadesi bu boyutu temsil eder. Keşiflerin genişletilmesi boyutu, ebeveynin ebeveynliğine dair geliştirdiği kararlılığını ve belirlediği hedefler doğrultusunda ebeveynliğini farklı yönlerini, yaklaşımlarını aktif olarak araştırmasını yansıtır. Bir ebeveynin, "Çocuğumu yetiştirirken nasıl hareket etmem gerektiğini, hangi yöntemlerin daha etkili olacağını araştırıyorum" demesi keşiflerini genişletme sürecine örnek teşkil eder. Bu boyut, ebeveynin daha tutarlı, planlı ve bilinçli ebeveynlik davranışlarını sergilemesiyle ve yüksek psikolojik iyi oluş haliyle ilişkili bulunmuştur (Schrooyen ve ark., 2021). Seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutu ise ebeveynin ebeveynliğine dair sürekli endişe, belirsizlik ve kararsızlık yaşamasını, ebeveynliğe yönelik saplantılı bir biçimde soluma içerisinde olmasını ve sürekli farklı yöntemleri deneme eğiliminde olmasını ifade eder. Örneğin, "Bir türlü karar veremiyorum, ebeveynliğe dair sürekli farklı uygulamalar okuyor, deniyor ve ne yapacağıma net şekilde karar veremiyorum" ifadeleri bu duruma örnektir. Ebeveynliğe yönelik seçeneklerin saplantılı bir şekilde araştırılması ile ebeveynin stres ve tükenmişlik yaşaması arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır (Schrooyen ve ark., 2021). Yapılan bir çalışmada seçenekleri saplantılı araştırmanın içsel yatırımda bulunma boyutuyla negatif yönde ($r = -.09, p < .05$); keşiflerin genişletilmesi boyutu ile pozitif yönde ($r = .40, p < .001$) ilişkili olduğu görülmüştür (Schrooyen ve ark., 2024). Dolayısıyla ölçekten alınan yüksek puan, bireyin ebeveynliğe dair daha açık ve tutarlı kararlar aldığını, ebeveynlik sürecinde belirli bir yol izlediğini ve daha yapılandırılmış bir ebeveyn kimliğine sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle söz konusu ölçeğin ebeveyn kimliğinin ebeveyn davranışları ve psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir araç olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalarda, ebeveyn kimliğinin ebeveynlerin psikolojik iyi oluşu, ebeveynlik tutumları ve ebeveyn tükenmişliğiyle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Beyers ve ark., 2021; Cast, 2004; Piotrowski, 2021; Schrooyen ve ark., 2021). Güçlü bir ebeveyn kimliğine sahip bireylerin daha yüksek yaşam doyumu, duygusal tutarlılık ve daha az ebeveyn tükenmişliği yaşadığı; buna karşın ebeveyn kimliği süreçlerinde saplantılı araştırma eğiliminin ise artan kaygı, kararsızlık ve tükenmişlikle ilişkili olduğu bilinmektedir (Piotrowski, 2020; 2021b). Örneğin, Cast (2004), ebeveyn kimliğinin güçlü ve tutarlı bir şekilde yapılandırılmasının bireysel iyi oluş ve evlilik uyumu üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmiştir. Fadjukoff ve arkadaşları (2016) ise ebeveyn kimliğini ebeveynlik rollerine açık ve tutarlı bir şekilde bağlı olma

derecesi olarak tanımlamış ve ebeveynlik deneyimi arttıkça daha yetkili ebeveynlik stillerinin benimsendiğini göstermiştir. Diğer taraftan ebeveyn olmak, bireyler için çoğunlukla olumlu duygularla ilişkilendirilse de önemli zorluklar da içermektedir. Bu bağlamda sıklıkla ele alınan ebeveyn tükenmişliği, ebeveynlikten kaynaklanan stres unsurları ile koruyucu kaynaklar arasındaki dengenin bozulması sonucu ortaya çıkan kronik bir durum olarak tanımlanmaktadır (Arıkan ve ark., 2020; Mikolajczak ve Roskam, 2018). Alanyazında güçlü ebeveyn kimliğine sahip bireylerin daha düşük tükenmişlik yaşadığı, buna karşın ebeveyn kimliği süreçlerinde saplantılı araştırmanın ise ebeveynlerin tükenmişliğini artırdığı gösterilmiştir (Schrooyen ve ark., 2019a; 2019b; 2024; Uysal, 2024).

İlgili alanyazında ebeveyn kimliği ile ilişkilendirilen, ön plana çıkan bir diğer kavram ebeveynin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Beyers ve ark., 2021; Schrooyen ve ark., 2021). Kendini Belirleme Kuramı (KBK), ebeveyn kimliği açısından da önemli bir kuramsal temel sunmaktadır. KBK, bireylerin doğuştan sahip olduğu üç temel psikolojik ihtiyacın – özerklik, yeterlik ve ilişkisellik – karşılanmasının motivasyon ve iyi oluş açısından kritik olduğunu belirtmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Ebeveynlik bağlamında özerklik, ebeveynin kendi kararlarını alma özgürlüğünü; yeterlik, ebeveynlik rollerinde kendini etkili hissetmeyi; ilişkisellik ise sıcak ve karşılıklı ilişkiler kurmayı ifade etmektedir (Schrooyen ve ark., 2021). Alanyazında, bu ihtiyaçların karşılanmasının bireylerin iyi oluşunu artırdığı ve ebeveyn kimliğinin güçlü bir şekilde gelişimiyle ilişkili olduğu sınırlı sayıda çalışmada gösterilmiştir (Beyers ve ark., 2021; Schrooyen ve ark., 2021). Alanyazında da ebeveyn kimliği ile psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkinin çift yönlü olabileceği, ebeveyn kimliğinin de bireylerin temel psikolojik ihtiyaç tatminini etkileyebileceği öne sürülmektedir (Schrooyen ve ark., 2021; Piotrowski, 2021). Kendini Belirleme Kuramı'nın temel psikolojik ihtiyaçların ebeveynlik süreçleri üzerinde belirleyici olabileceğine ilişkin kuramsal çerçevesinden (Ryan ve Deci, 2000) hareketle bu çalışmada temel psikolojik ihtiyaç tatmini ve engellenmesi, ebeveyn kimliğinin öncülü olarak ele alınmıştır. Ebeveyn kimliği konusunda diğer olası bir açıklama da Yayılma Hipotezi'dir (Erel ve Burman, 1995). Yayılma Hipotezi'ne göre aile sistemindeki parçalardan birinde ortaya çıkan duygular ve durumlar, diğer sistemlere de yayılma eğilimindedir (Erel ve Burman, 1995). Bu bağlamda bireyin psikolojik durumu ve temel ihtiyaçlarının tatmin edilme ya da engellenme düzeyi ebeveynlikle ilgili oluşturacağı deneyimlerine etki edebilir. Aynı şekilde bireyin ebeveynlikte yaşadığı deneyimlerinin ebeveyn kimliğini şekillendirmesi beklenen bir sonuçtur. Dolayısıyla hem KBK hem de yayılma

hipotezinin sunmuş olduğu bilgilerden hareketle temel psikolojik ihtiyaç tatmini ve engellenmesi ile ebeveynlikte yaşanan tükenmişliğin ebeveyn kimliğinin belirleyicisi olması beklenmektedir.

Ebeveynlik süreçleri ile ilişkili ebeveynin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı gibi pek çok faktör bulunmaktadır. Ebeveyn kimliği alanyazında oldukça yeni bir kavram olduğu için bu ilişkiler ya henüz incelenmemiş ya da sınırlı sayıdaki çalışmalarda çelişkili bilgiler sunulmaktadır. Örneğin, alanyazında anne ve babaların ebeveynlik süreçlerinde ve deneyimlerinde farklılaşmalar yaşadıklarına dair bulgular söz konusudur (ör., Schrooyen ve ark., 2021; Piotrowski, 2021). Benzer şekilde ebeveynin yaşının, eğitim durumunun ve çocuk sayısının da ebeveyn kimliği araştırmalarında oldukça az ele alındığı görülmektedir. Alanyazındaki sınırlı çalışmalar incelendiğinde ebeveynin yaşı arttıkça ebeveyn kimliği puanlarının da arttığı (Schrooyen ve ark., 2021); eğitim durumu (Fadjukoff ve ark., 2016) ve çocuk sayısının ebeveyn kimliği ile ilişkisi olduğu bulgularına rastlanmaktadır (Fadjukoff ve ark., 2016; Piotrowski, 2018). Ebeveyn kimliği araştırmalarında ebeveynin cinsiyetinin, ebeveyn yaşının, eğitim düzeyi ve çocuk sayısının sınırlı sayıda ele alınmış olması sebebiyle mevcut çalışmada, bu değişkenlerin ebeveyn kimliği ile ilişkisinin keşifsel olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Ebeveyn kimliği konusunda ulusal alanyazın incelendiğinde, ebeveyn kimliğini çok boyutlu ele alan bir ölçme aracının bulunmadığı ve buna bağlı olarak araştırmaların sınırlı olduğu dikkati çekmektedir. Oysaki sağlıklı ya da başarılı bir ebeveyn kimliği süreci yaşamayan ebeveynlerin farklı sorunlarla karşılaştığı sınırlı sayıdaki çalışmalarla uluslararası alanyazında gösterilmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın öncelikli amacı, Schrooyen ve arkadaşları (2021) tarafından geliştirilen ve ebeveyn kimliğini çok boyutlu biçimde ölçmenin yanı sıra KBK bağlamında ebeveynlik motivasyonu ve ebeveyn tükenmişliği gibi kavramlarla ilişkilendirilen (Beyers ve ark., 2021; Schrooyen ve ark., 2019b; 2021) Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlamasını yapmak ve psikometrik özelliklerini incelemektir. Ayrıca bu çalışmada, ebeveyn kimliğinin temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve engellenmesi ve ebeveyn tükenmişliğiyle ilişkisini incelemek; buna ek olarak ebeveyn kimliğini etkileyen faktörlere dair sınırlı sayıdaki çalışmalara katkı sunmak amaçlanmaktadır. Araştırma amacından hareketle çalışmaya ait hipotezler aşağıdaki gibidir:

1. Uyarlaması yapılan Ebeveyn Kimliği Ölçeği'ne ait faktör yapısının ölçeğin orijinal versiyonu ile uyumlu olması beklenmektedir.
2. Uyarlaması yapılan Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin yeterli düzeyde olması beklenmektedir.

3. Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nde gözlemlenen ebeveyn kimliği ile temel psikolojik tatmin düzeyi arasında pozitif yönde ilişki; ebeveyn tükenmişliği, temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesi ile negatif yönde ilişki beklenmektedir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın evrenini, evli ve 0-18 yaş aralığında en az bir çocuğa sahip anne ve babalar oluşturmaktadır. Ebeveyn Kimliği Ölçeği geliştirilirken çocuk yaşı açısından kısıtlama getirilmediğinden (Schrooyen ve ark., 2021) mevcut çalışmada da orijinal ölçeğin uyarlanma süreci dikkate alınarak, hukuki ve gelişimsel açıdan çocuk olarak tanımlanan 0-18 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlere odaklanılmıştır. Çeşitli sosyal medya platformları üzerinden duyurular aracılığıyla, kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak çevrim içi anketler yoluyla Türkiye'de yaşayan 460 ebeveyn ulaşılmıştır. Tek yönlü ve çok yönlü uç değer analizi sonrasında araştırma analizleri 21 – 59 yaş aralığında 460 anne baba ile yürütülmüş ve sonraki analizlere yaş ortalaması 37.845 olan ($S = 7.67$) 414 ebeveyn üzerinden devam edilmiştir. Katılımcıların % 64.5'i ($n = 267$) kadın, % 35.5'i erkektir ($n = 147$). Katılımcıların % 36.5'inin ($n = 151$) lise ve altı eğitim düzeyinde, % 13.3'ünün ($n = 55$) ön lisans mezunu, % 39.1'inin ($n = 162$) lisans mezunu ve % 11.1'inin ($n = 46$) lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların % 39.6'sı ($n = 164$) bir çocuğu, % 42'si ($n = 174$) iki çocuğu ve % 18.4'ü ($n = 76$) üç ve üzeri sayıda çocuğu olduğunu belirtmiştir. Temel katılım kriterlerine ek olarak, bazı dışlama kriterleri belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde medeni durumun ebeveynlik süreçlerinde önemli bir bağlamsal değişken olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmanın önemli değişkenlerinden olan ebeveyn kimliği (Piotrowski, 2018; Schrooyen ve ark., 2021) ve ebeveyn tükenmişliğinin (Lebert- Charron ve ark., 2018; Mikolajczak ve ark., 2018; Sodi ve ark., 2020) medeni durum ile ilişkilerine dair çelişkili bulgular mevcuttur. Bu nedenle medeni durumun çalışmadaki karıştırıcı etkisini önlemek amacıyla çalışmaya yalnızca evli bireyler dahil edilmiştir. Bu kapsamda çocuğunun herhangi bir engel ya da özel gereksinim durumu olan ebeveynler çalışmaya dahil edilmemiştir. Nitekim özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmanın ebeveyn tükenmişliği üzerinde ek bir etki yaratabileceği bilinmektedir (Demirhan ve ark., 2011; Ersoy ve Buluş, 2019; Kurt, 2010). Aynı şekilde, psikiyatrik bir tanıya sahip olan ebeveynler de çalışmaya dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Araştırmada örneklem

özelliklerini anlamak ve araştırmanın dışlama kriterine göre kontrol yapabilmek için çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne baba eğitim düzeyi, medeni durum, çocuk sayısı ve ebeveyn yaşı gibi değişkenlerden oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen form kullanılmıştır.

Ebeveyn Kimliği Ölçeği (Parental Identity Scale).

Schrooyen ve arkadaşları (2021) tarafından Luyckx ve arkadaşlarının (2008) Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modeli'ndeki boyutların ebeveynliğe uyarlanması ile oluşturulmuştur. W. Beyers ile yapılan kişisel görüşmelerde Beyers, Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin beş boyutlu bir yapıda tasarlanması olmasına rağmen, çalışmalarında tüm boyutları kullanmadıklarını, yapılacak uyarlama çalışmasında da benzer bir durumla karşılaşabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Schrooyen ve arkadaşları (2021) tarafından geliştirilen Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin farklı dil ve kültürle yapılmış resmi bir uyarlaması bulunmamaktadır. Bu çalışma, ölçeğin farklı bir kültüre ve Türkçeye yapılan ilk resmi uyarlama çalışmasıdır. Buradan hareketle Schrooyen ve arkadaşlarının (2024) önerdikleri toplamda 12 madde ve üç boyutlu Ebeveyn Kimliği Ölçeği faktör yapısı temel alınarak gerekli analizler yürütülmüştür. Orijinal ölçekteki alt boyutlar içsel yatırımda bulunma (4 madde), keşiflerin genişletilmesi (4 madde) ve seçeneklerin saplantılı araştırılması (4 madde) şeklindedir ve orijinal ölçeğin toplam puan için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .83'tür (Schrooyen ve ark., 2021). Ölçek maddeleri 5'li Likert tipi ölçek üzerinden puanlanmaktadır (1-kesinlikle katılmıyorum; 5-tamamen katılıyorum). Ölçekte seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun maddeleri ters kodlanarak toplam puana dahil edilmektedir (1, 5, 7 ve 11. maddeler). Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nden elde edilen toplam puan, bireylerin ebeveynlik rollerine dair düşüncelerini, inançlarını ve kararlılıklarını genel olarak yansıtan bir göstergidir. Puan yükseldikçe, bireyin iyi yapılandırılmış bir ebeveyn kimliğine sahip olduğu yani ebeveynliğe dair düşündüğü, araştırdığı ve bu süreçler sonucunda kendi inançlarını ve yolunu oluşturduğu varsayılmaktadır.

Ölçeğin uyarlama süreci, Van de Vijver ve Hambleton'un (1996) önerdiği dört temel aşama dikkate alınarak yürütülmüştür. Bu kapsamda, ölçek maddeleri önce uzman çevirmenler tarafından Türkçeye çevrilmiş, ardından bağımsız çevirmenler tarafından İngilizceye geri çevirileri yapılmıştır. Çeviri esnasında ölçeğin yetişkin versiyonuna ait Türkçe uyarlaması da dikkate alınmıştır (Morsümbül, 2013). Sonrasında ise gelişim psikolojisi alanında uzman ve İngilizce yeterliliğe sahip dört akademisyen tarafından çevirilerin kültürel uygunluğu ve anlam eşdeğerliği değerlendirilerek ölçeğin Türkçe formunun taslağı oluşturulmuştur. Asıl uygulamaya geçmeden önce ölçek maddelerinin dil ve anlam açısından anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla üç anne ve üç

baba olmak üzere toplam altı ebeveyn ile görüşülmüştür. Ebeveynlere ölçek maddeleri okunmuş ve her bir maddenin anlaşılabilirliğini, ifade tarzını değerlendirmeleri istenmiş, maddeyi okuyunca ne anladıkları sorulmuş ve gelen geri bildirimler doğrultusunda maddelerde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Luyckx ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modeli'ne dayanan ve W. Beyers ve ekibi tarafından geliştirilen Ebeveyn Kimliği Ölçeği'ni (Schrooyen ve ark., 2021), Türkçeye uyarlamak amacıyla C. Schrooyen ve W. Beyers'tan çeviri izni alınmıştır. Ekip, orijinal beş boyutlu ölçeğin tamamını paylaşmış; ancak, tüm boyutların her kültürde geçerli olmayabileceğine dikkat çekmişlerdir. İlk aşamada, beş faktörlü modelin tüm maddelerinin yüksek faktör yüklerine sahip olmasına rağmen, nispeten zayıf bir uyum gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle, başlangıçta toplam puan üzerinden ilerlenmesi düşünülmüştür, çünkü maddelerin faktör yükleri ve toplam puanın Cronbach Alpha katsayısı oldukça yüksek bulunmuştur (Uysal ve Kindap Tepe, 2024). Ancak, W. Beyers ve ekibinin 2024 yılında yayımladıkları çalışmadan (Schrooyen ve ark., 2024) sonra, üç faktörlü versiyonun daha uygun olabileceği ve geçerliliği artırabileceği düşünülmüştür. Bu bulgulara dayanarak, C. Schrooyen ile tekrar iletişime geçilmiş ve 2024 yılında yayınlanan makalelerinde kullanılan üç faktörlü yapıdaki ölçeğin versiyonunu talep etmek suretiyle analizlerin bu model üzerinden yapılabilmesi için izin alınmıştır. Bu aşamada, başlangıçta 25 maddeden oluşan ve beş faktörlü olan ölçek, 12 madde ve üç faktörden oluşan bir modele indirgenmiştir. Ancak, bu süreç sonunda Türk örnekleminde yapılan analizlerde ölçek iki faktörlü bir yapıda çalışmış ve içsel yatırımda bulunma ile keşiflerin genişletilmesi boyutları birleşmiş, seçeneklerin saplantılı araştırılması ise ayrı bir boyut olarak kalmıştır.

Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmin Edilmesi ve Engellenmesi Ölçeği (Basic Psychological Need Satisfaction and Frustration Scale). Temel psikolojik ihtiyaç tatminini değerlendirmek için Chen ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçek toplam 24 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar: özerklik tatmini (4 madde; örnek madde, "Kararlarımın gerçekten ne istediğimi yansıttığımı hissederim."), özerkliğin engellenmesi (4 madde; örnek madde, "Çok fazla şey yapma konusunda baskı hissederim."), ilişkiselliğin tatmini (4 madde; örnek madde, "Benim için önemli olan diğer insanlara yakın ve bağlı hissederim."), ilişkiselliğin engellenmesi (4 madde; örnek madde, "Zaman geçirdiğim insanların beni sevmedikleri izlenimine sahibim."), yeterlik tatmini (4 madde; örnek madde, "Hedeflerime ulaşmak için yeterli olduğumu hissederim."), yeterliğin engellenmesi (4 madde; örnek

madde, "Yaptığım şeylerin çoğunda hayal kırıklığına uğradığımı hissederim."). Ölçek, 5'li Likert tipi ölçek üzerinden puanlanmaktadır (1-kesinlikle katılmıyorum; 5-kesinlikle katılıyorum). Orijinal ölçek, dünya genelinde Peru, Çin, Belçika ve ABD'de dört farklı kültürel örnekleme çalışılmıştır. Belçika örneğinde özerklik, ilişkisellik ve yeterlik memnuniyeti için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı sırasıyla .69, .77 ve .81 olarak belirlenmiştir. Çin örnekleminde ilişkisellik, yeterlilik ve özerklik için sırasıyla Cronbach alfası .72 ve .79, .47 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Mouratidis ve arkadaşları (2018) tarafından yapılmıştır ve tekrarlı ölçümlerin varyansı kontrol edildikten sonra iç tutarlılık katsayısı kişiler arası düzeyde .90 ve kişi içi düzeyde .75 olarak bulunmuştur (Koçak ve ark., 2020). Ölçeğin bu araştırma kapsamındaki Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları temel psikolojik ihtiyaç tatmini için .89; ihtiyaçların engellenmesi için .88'dir. Ölçekte yer alan alt boyutlar alanyazında ihtiyaç tatmini ve ihtiyaç engellenmesi olarak iki boyutlu olarak da ele alınabilmektedir (Chen ve ark., 2015). Mevcut çalışmada temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ve engellenmesi olarak ele alınmıştır.

Ebeveyn Tükenmişlik Envanteri (Parental Burnout Inventory). Roskam ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin ebeveynlik rollerine bağlı olarak ne derece tükenmişlik yaşadığını ölçmektedir. Ölçek toplam 23 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar: duygusal tükenme (9 madde; örnek madde "Anne-baba olarak tamamen tükenmiş gibi hissediyorum"), önceki ebeveyn benliği ile zıtlık (6 madde; örnek madde, "Kendi kendime eskiden olduğum gibi bir anne-baba olmadığımı söylüyorum"), bıkınlık duyguları (5 madde; örnek madde, "Çocuğumla birlikte zaman geçirmekten zevk almıyorum") ve duygusal mesafe (3 madde, örnek madde, "Her zaman yaptığım rutin işler dışında artık çocuğumla ekstra bir şeyler yapmaya güç bulamıyorum"). Ölçek, 7'li Likert tipi ölçek üzerinden puanlanmaktadır (0-hiçbir zaman; 6-her gün). Ölçeğin orijinal formunun Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bütün ölçek için .96; duygusal tükenmişlik, eskiden olunan ebeveynle zıtlık, bıkınlık duyguları ve duygusal mesafe alt boyutları için sırasıyla .93, .93, .90, .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Arıkan ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı toplam puan için .90; duygusal tükenmişlik, eskiden olunan ebeveynle zıtlık, bıkınlık duyguları (6. ve 11. madde çıkartıldığında) ve duygusal mesafe alt boyutları için sırasıyla .84, .77, .77, .50 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamındaki ölçeğin toplam puanı için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .91'dir. Mevcut çalışmada Ebeveyn Tükenmişliği, envanterden elde edilen toplam puan ile analizlere dahil edilmiştir. Alanyazında da ebeveyn tükenmişliğini genel bir send-

rom olarak ele alan çalışmalarda toplam puan kullanımına sıkça rastlanmaktadır (Mikolajczak ve Roskam, 2018; Roskam ve Mikolajczak 2020).

Etik ve İşlem

Araştırma öncesinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul'undan 28.10.2022 tarihinde 2022-882 karar sayısı ile onay alınmıştır. Uygulama formu Google Formlar üzerinden katılımcıların erişimine açılmış olup, katılımcıların karşısına gelen ekranda öncelikle bilgilendirilmiş onam formuna ve devamında ilgili ölçeklere yer verilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılar sonraki anketlere devam etmiştir ve katılımcıların tüm soruları cevaplamaları yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Analizler

Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için öncelikle faktör analizi için örneklem büyüklüğünün yeterliliği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi ile değerlendirilmiştir. KMO değeri 0.70-0.80 arası iyi düzey şeklinde değerlendirilir (Alpar, 2016). Ölçeğin faktör analizine uygunluğu Bartlett Küresellik Testi ile incelenmiştir. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için temel bileşenler analizi ve faktör tutma yöntemi olarak promax döndürme tekniği; ölçek faktörlerinin yapı ve bileşen geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Maximum Likelihood Tekniği ile gerçekleştirilen modelin uygunluğu Root Mean Square Error Approximation (RMSEA $\leq$ 0.08), Normed Fit Index ($0.90 \leq$ NFI $\leq$ 1.00), Comparative Fit Index ($0.90 \leq$ CFI $\leq$ 1.00), Square Root of Mean Square Residual (SRMR $<$ 0.10), Goodness of Fit Index ($0.85 \leq$ GFI $\leq$ 1.00) ve Adjusted Goodness of Fit Index ($0.85 \leq$ AGFI $\leq$ 1.00) uyum ölçütleri ile test edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliği için birleşen geçerlilik (convergent validity) dikkate alınmaktadır (Hair ve ark., 2010). Birleşen geçerlik için ölçeğe ilişkin tüm CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması ve AVE değerinin de 0.5'ten büyük olması beklenmektedir. Ayrıca maddelerin standardize faktör yüklerinin 0.50 üzerinde ve birleşik güvenilirlik (CR) değerinin 0.70'den yüksek olması gerekmektedir (Hair ve ark., 2010). AVE değeri Ortalama Açıklanan Varyans (Average Variance Extracted) faktöre ilişkin madde yüklerinin karelerinin toplamının ifade sayısına bölünmesi ile elde edilmektedir (Bagozzi ve Yi, 1988). Cronbach's Alpha değeri $>$.80 olduğunda test yüksek güvenilirliğe sahip olarak değerlendirilir (Alpar, 2016). Sosyal bilimler alanında, özellikle keşifsel çalışmalar ve ölçek uyarlamaları için .60 ila .70 arasındaki Cronbach Alfa değerleri kabul edilebilir görülmektedir (Hair ve ark., 2010; Tabachnick ve Fidell, 2013). Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Analizlere başlama-

dan önce verilerin normalliği çarpıklık/basıklık değerleri ile incelenmiş, verilerin çarpıklık-basıklık katsayılarının $\pm 2,0$ arasında olmasından (George ve Mallery, 2010) dolayı normallik varsayımının karşılandığı görülmüştür. Ek olarak scatterplot grafiklerine bakılarak değişkenler arasındaki ilişkilerin doğrusallığı incelenmiştir. Araştırmada ebeveyn kimliğini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel analizler SPSS v27 (IBM Inc., Chicago, IL, USA) ve R Project v3.6.1 (R Core Team, Vienna, Austria) yazılımı ile yapılmıştır.

Bulgular

Yapı Geçerliği

Schrooyen ve arkadaşlarının (2021; 2024) önerdikleri Ebeveyn Kimliği Ölçeği faktör yapısı temel bileşenler analizi ile incelenmiştir. Verinin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin değeri ile incelenmiş; KMO değerinin .80 olduğu ve Bartlett Testinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Özetle elde edilen bulgular, verinin faktör analizi için uygun olduğuna işaret etmiştir. Faktör sayısına karar verme aşamasında maddeler serbest bırakılmış ve sonuçta özdeğeri birden büyük iki faktörlü bir çözüm elde edilmiştir. Promax rotasyonu kullanılarak ölçek maddeleri iki faktöre zorlandığında iki faktörlü sonucun %47.80 varyans açıkladığı ve en iyi sonucu verdiği görülmüştür. Faktör yükü $<$ 0.30 olan bir madde bulunmadığı için ölçekten madde çıkartılmamış ancak düşük yük değerlerine sahip olan ve iki faktör yükü arasındaki farkı en az 0.10 olan bir madde (M11) ölçekten çıkarıldıktan sonra geriye kalan 11 madde üzerinde işlem yinelenmiştir. Yinelenen analiz sonucunda açıklanan varyansın %49.78'e yükseldiği ve iki faktörlü yapının korunduğu görülmüştür. Gözlenen değişkendeki varyansın ortak faktörlerce açıklanma değeri ve madde yükleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Mevcut çalışmada orijinal ölçekten farklı olarak içsel yatırımda bulunma ve keşiflerin genişletilmesi boyutlarının bir faktörde yük aldıkları görülmüş ve yeni boyut keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma olarak isimlendirilmiştir. Orijinal ölçekle benzer şekilde seçeneklerin saplantılı araştırılması alt boyutunun ise ayrı bir faktörde yük aldığı görülmüştür.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Temel bileşenler analizi ile ortaya konulan 11 maddeli EKÖ'nin iki faktörlü yapısının geçerliğini belirleyebilmek için okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak çevrimiçi platformlar aracılığıyla birinci çalışmadaki işlem yolu kullanılarak ayrı bir veri toplanmıştır (Etik kurul karar

Tablo 1. Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin Faktör Örüntüsü (N = 414)

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	h ²
KG-10. Ebeveyn olarak gelecekte yapabileceğim farklı şeyler hakkında düşünüyorum.	.73	.12	.54
İYB-9. Bir ebeveyn olarak hangi hedeflere ulaşmak istediğimi biliyorum.	.72	-.18	.60
İYB-6. Nasıl bir ebeveyn olmak istediğime karar verdim.	.68	-.25	.67
KG-2. Bir ebeveyn olarak gerçekleştirmeye çalışacağım farklı hedefler hakkında düşünüyorum.	.63	.30	.45
İYB-3. Gelecekte ebeveynliğe nasıl yaklaşacağıma dair planlarım var.	.62	.19	.54
İYB-4. Ebeveyn olmanın hayatımdaki yeri konusunda bir seçim yaptım.	.59	.18	.39
KG-12. İyi bir ebeveyn olabilmenin farklı yolları üzerine düşünüyorum.	.56	.40	.38
KG-8. Çocuğuma ebeveynlik yapabileceğim farklı yollar konusunda aktif olarak düşünüyorum.	.55	.34	.60
SSB-7. Bir ebeveyn olarak ne yapmam gerektiği konusunda endişeleniyorum.	.10	.80	.64
SSB-5. Bir ebeveyn olarak gerçekten başarmak istediğim gibi biri olduğumdan şüpheliyim.	-.14	.76	.68
SSB-1. Bir ebeveyn olarak ebeveynlik rolümü nasıl yerine getirebileceğimi merak edip duruyorum	.30	.53	.33
<i>SSB-11. Bir ebeveyn olarak izlemek istediğim yol hakkında düşünmeyi bırakmak benim için zor.</i>	<i>.40</i>	<i>.48</i>	<i>.35</i>
Özdeğer	3.46	1.98	
Açıklanan varyans	31.78	17.99	
Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı	.79	.61	

Not: SSB-11. Madde analizlerden çıkarılmıştır. h²: Ortak varyans değeri. İYB: İçsel Yatırımda Bulunma, KG: Keşiflerin Genişletilmesi, SSB: Seçeneklerin Saplantılı Araştırması

no: 2023-61). Araştırmaya %66.1'i kadın ve %33.9'u erkek toplam 301 kişi katılmıştır. Kadınların yaş ortalamalarının 34.90 ($SS = 5.89$), %33.7'sinin 4 yıllık üniversite mezunu olduğu, %62.8'inin il merkezinde yaşadığı bulunmuştur. Erkeklerin ise yaş ortalamalarının 36.30 ($SS = 5.14$), %44.1'inin 4 yıllık üniversite mezunu olduğu ve %66.7'sinin il merkezinde yaşadığı görülmüştür. DFA ile sağlanan ilk modelde, ölçüt değerleri sağlanmış ve faktör yükü < 0.30 olan madde olmadığından ölçekten madde çıkarılması gerekmemiştir (Şekil 1). DFA ile elde edilen modelin yapısal eşitlik modeline uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir [$\chi^2 / sd = 2.54$, CFI = .94, RMSEA = .07, SRMR = .08, NFI = .91, GFI = .96, AGFI = .94]. Ayrıca DFA sonucunda, birleşen geçerlilik incelendiğinde (Tablo 2); maddelerin standardize faktör yüklerinin 0.66-0.83 arasında olduğu, CR değerlerinin 0.70'ten yüksek olduğu görülmüş ve AVE değerleri 0.50'den yüksek olduğundan, bu sonuçlar araştırmada kullanılan ölçeğin birleşen geçerliliğinin sağlandığını göstermiştir.

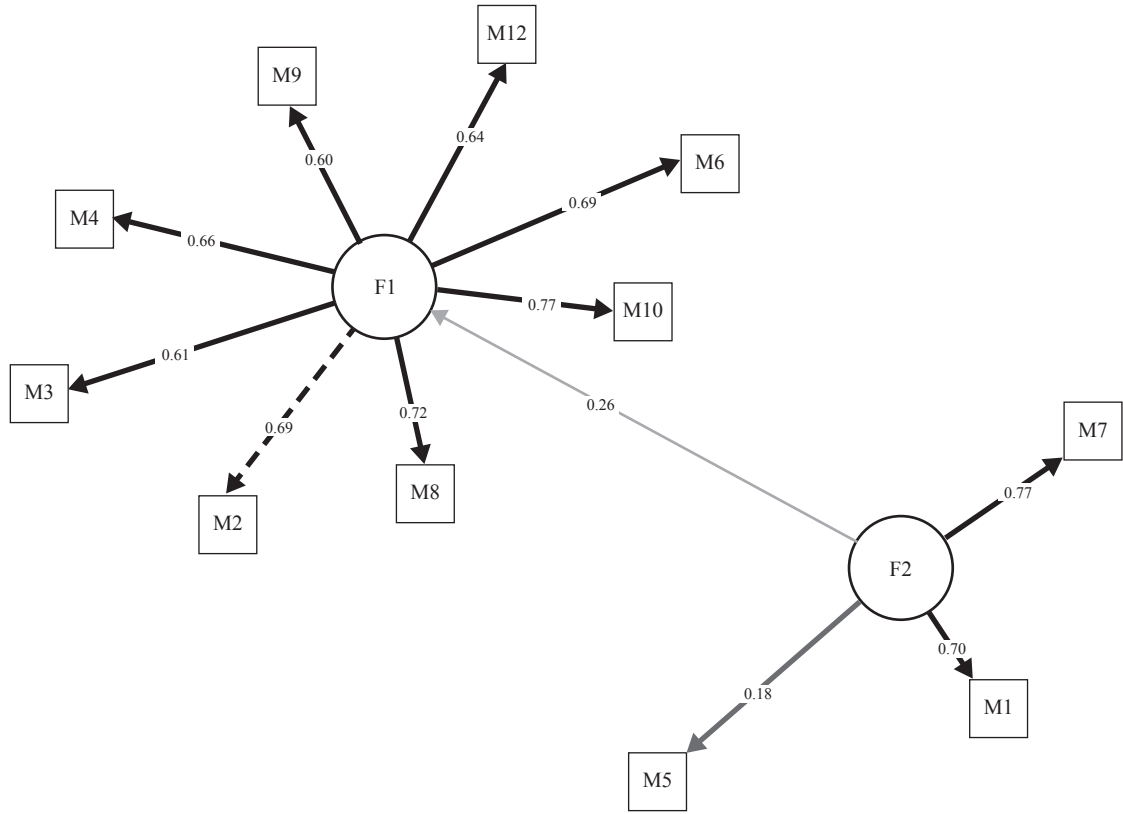
Ölçüt Bağlı Geçerliliği: Araştırmada Ele Alınan Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Mevcut çalışmada ebeveyn kimliği toplam puanı ve alt boyutlarının ölçüt bağlı geçerliliğini değerlendirmek için araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı

hesaplanarak incelenmiştir. Analizlere, ebeveyn kimliğinin hem alt boyutları hem de toplam puanı ile dahil edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre ebeveyn kimliği alt boyutlarından keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma alt boyutunun temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ($r = .46$, $p < .001$) ve ebeveynin eğitim düzeyiyle pozitif yönde ($r = .11$, $p = .012$); çocuk sayısı ($r = -.21$, $p < .001$), ebeveynin yaşı ($r = -.13$, $p < .001$), ebeveyn tükenmişliği ($r = -.12$, $p = .02$) ve temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesiyle negatif yönde ilişkilidir ($r = -.14$, $p = .003$). Buna karşı, ebeveyn kimliğinin seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesi ($r = .38$, $p < .001$); temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ($r = -.12$, $p < .01$) ve ebeveyn tükenmişliği ile pozitif yönde ($r = .24$, $p < .001$); ebeveynin cinsiyeti ile ise negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür ($r = -.15$, $p < .001$). Diğer bir ifadeyle seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunda annelerin puanları babalara göre daha yüksektir.

Ebeveyn Kimliğinin Öncüllerinin İncelenmesi

Ebeveyn kimliğinin öncülü olarak araştırmada ele alınan değişkenlerin ebeveyn kimliği alt boyutlarını ne düzeyde yordadığını belirlemek için iki ayrı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizlerine Tablo 3'teki değişkenler dahil edilmiştir. Analiz sonucu incelendiğinde, temel psikolojik ihtiyaçların tatmininin

Şekil 1. Araştırmanın Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

F1: Keşifleri Genişleterek İçsel Yatırımda Bulunma; F2: Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması

Tablo 2. DFA sonucu faktör ve maddelerin bileşen değerleri (N = 301)

Faktör ve Maddeler	SFL > 0.5	CR > 0.7	AVE > 0.4/0.5	Cronbach's $\alpha \geq 0.6$
Keşifleri Genişleterek İçsel Yatırımda Bulunma		.92	.59	.88
M10	.87			
M9	.87			
M6	.82			
M12	.75			
M2	.71			
M3	.71			
M4	.71			
M8	.71			
Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması		.80	.58	.65
M7	.82			
M5	.81			
M1	.63			

SFL: Standardized Factor Loading; CR: Composite Reliability = $(\sum \lambda)^2 / [(\sum \lambda)^2 + \sum (\theta)]$ (Jöreskog ve Sörbom, 1996); AVE: Average Variance Extracted = $(\sum \lambda^2) / [\sum \lambda^2 + \sum (\theta)]$ (Jöreskog ve Sörbom, 1996); Tüm standartlaştırılmış faktör yüklerine anlamlı şekilde ulaşıldı; * $p < .05$.

Tablo 3. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları (N = 414)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. KGİYB	-									
2. SSA	.20***	-								
3. Ebeveyn kimliği	.84***	-.35***	-							
4. TPİ-Engellenmesi	-.14**	.38***	-.34***	-						
5. TPİ-Tatmin edilmesi	.46***	-.12*	.50***	-.35***	-					
6. Ebeveyn tükenmişliği	-.11**	.24***	-.24***	.26***	-.28***	-				
7. Ebeveyn yaşı	-.13**	.01	-.12*	.03	-.02	-.15**	-			
8. Ebeveyn eğitimi	.11*	.01	.10*	-.14*	-.05	.07	-.01	-		
9. Çocuk sayısı	-.21***	.01	-.20***	.05	-.12**	.02	.43***	-.24***	-	
10. Ebeveyn cinsiyeti	-.08	-.15***	.06	-.02	-.05	-.16***	.22***	.11*	.08	-
Ortalama	3.90	2.92	3.68	2.42	4.00	1.62	37.85	4.12		
SS	.58	.88	.44	.71	.51	.69	7.67	1.37		
Çarpıklık	-.929	-.004	-.142	.268	-.374	1.59	.175	-.314	.725	.608
Basıklık	2.00	-.652	.489	-.308	.901	1.93	-.414	-.440	-.064	-1.63

Not: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. KGİYB: Keşifleri Genişleterek İçsel Yatırımda Bulunma, SSA: Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması, TPİ: Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Tablo 4. Ebeveyn kimliği boyutlarının öncüllerine dair aşamalı regresyon sonuçları (N = 414)

Keşifleri Genişleterek İçsel Yatırımda Bulunma						
Model	Yordayıcılar	R	ΔR^2	F	β	t
1	TPİ Tatmin edilmesi	.46	.21	109.37***	.46	10.46***
2	TPİ Tatmin edilmesi	.48	.23	62.37***	.43	10.09***
	Çocuk sayısı				-.15	-3.52***
3	TPİ Tatmin edilmesi	.49	.24	43.74***	.45	10.29***
	Çocuk sayısı				-.13	-2.84**
	Eğitim düzeyi				.10	2.28*
Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması						
Model	Yordayıcılar	R	ΔR^2	F	β	t
1	TPİ Engellenmesi	.38	.14	68.79***	.37	8.29***
2	TPİ Engellenmesi	.40	.16	40.36***	.34	7.25***
	Ebeveyn tükenmişliği				.15	3.22***
3	TPİ Engellenmesi	.42	.17	29.86***	.34	7.37***
	Ebeveyn tükenmişliği				.13	2.77**
	Ebeveynin cinsiyeti				-.12	-2.75**

Not: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. TPİ: Temel Psikolojik İhtiyaçlar; R = Çoklu korelasyon katsayısı; ΔR^2 = Düzeltilmiş açıklanan varyans yüzdesi; β = Standartlaştırılmış regresyon katsayısı. Cinsiyette yüksek puan erkek olmaya karşılık gelmektedir (0 = kadın, 1 = erkek)

keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma kimlik boyutunu birinci sırada pozitif yönde yordadığı $F(1, 413) = 109.37, p < .001, \beta = .46, p < .001$ ve varyansın %21'ini açıkladığı; ikinci aşamada çocuk sayısının keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma kimlik boyutunu negatif yönde yordadığı $F(2, 413) = 62.37, p < .001, \beta = -.15, p < .001$ ve varyansın %2'sini açıkladığı görülmüştür. Üçüncü aşamada ise ebeveynin eğitim durumunun keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma kimlik boyutunu pozitif yönde yordadığı $F(3, 413) = 43.74, p < .001, \beta = .10, p = .023$ ve varyansın %1'ini açıkladığı görülmüştür.

Seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutunun yordanmasıyla ilgili yapılan analiz sonucunda temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesinin seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutunu pozitif yönde yordadığı $F(1, 413) = 68.79, p < .001, \beta = .38, p < .001$ ve varyansın %14'ünü açıkladığı; ikinci aşamada ebeveyn tükenmişliğinin seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunu pozitif yönde yordadığı $F(2, 413) = 40.36, p < .001, \beta = .15, p < .001$ varyansın %2'sini açıkladığı; üçüncü aşamada ise ebeveynin cinsiyetinin seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutunu negatif yönde yordadığı $F(3, 413) = 29.86, p < .001, \beta = -.12, p < .001$ ve varyansın %2'sini açıkladığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle annelerin seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutu puanları babalardan daha yüksektir. Tüm analiz sonuçlarının detayları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tartışma

Mevcut çalışmanın temel amacı, Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesini kapsamaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için yapılan analiz sonuçları ölçeğin orijinalinden farklı olarak iki boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Her ne kadar seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutu ayrı bir yapı olarak temsil edilse de içsel yatırımda bulunma ile keşiflerin genişletilmesi boyutlarının aynı faktör altında temsil edildiği görülmüş ve keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma kimlik boyutu olarak isimlendirilmiştir. Buradan hareketle Türkiye örnekleminde ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik karar ve keşif süreçlerini ayrı ayrı değil, birlikte deneyimledikleri düşünülebilir. Bu durum, kültürel olarak ebeveynliğin daha bütünsel algılanabileceğine işaret etmektedir. Daha önce de sözü edildiği üzere içsel yatırımda bulunma boyutu ebeveynin ebeveynliğine dair bir kararlılık geliştirmesini, bunlar doğrultusunda geleceğe yönelik hedefler belirlemesini ve ebeveynliğe bağlılığını ifade etmektedir. Keşiflerin genişletilmesi boyutu ise içsel yatırımda bulunmanın bir süreci olarak bireyin ebeveynliğine dair geliştirdiği kararlılık ve

belirlediği hedefler doğrultusunda ebeveynliğin farklı yönlerini, yaklaşımlarını aktif olarak araştırmasını yansıtmaktadır. Dolayısıyla ebeveyn kimliği oluşumu bir süreç olarak tanımlandığında birbirine yakın iki sürecin bir arada bulunması ülkemize özgü bir durum olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın bu sonucu, ebeveynlerin bu iki boyut arasında ayırım yapmaksızın ebeveynlikleri konusunda araştırmaya devam ettiklerine ve hedefleri konusunda yatırım yapıp bağlılık geliştirdiğine işaret etmektedir. Seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutu ise bireyin ebeveynliğine dair sürekli endişe, belirsizlik ve kararsızlık yaşamasını, ebeveynliğe yönelik saplantılı bir biçimde sorgulama içerisinde olmasını ve sürekli farklı yöntemleri deneme eğiliminde olmasını ifade etmektedir ve ayrı bir yapı olarak temsil edilmektedir. Nitekim bu araştırma bulguları ile tutarlı olarak Schrooyen ve arkadaşları (2021) tarafından içsel yatırımda bulunma ve ebeveynlik konusundaki motivasyon boyutlarının bir arada yer aldığı ve seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutunun ayrı bir kimlik yapısı olduğu gösterilmiştir. Bu sonuçlar, Schrooyen ve arkadaşlarının (2024) üç boyutlu yapısından ayrılmaktadır, ancak hem mevcut çalışmanın hem de onların bulguları, seçeneklerin saplantılı araştırılmasının ayrı bir boyut olarak ortaya çıktığını desteklemektedir. Bu durum da bu alt boyutun kültürler arası geçerliliğini güçlendirmektedir.

Araştırmada seçeneklerin saplantılı araştırılması alt boyutunda yer alması gereken 11. madde (*Bir ebeveyn olarak izlemek istediğim yol hakkında düşünmeyi bırakmak benim için zor*) her iki alt boyutta da çok yakın yük alması nedeniyle analiz dışı bırakılmıştır. Maddenin ebeveynler tarafından ifade edilmediği ve daha sonraki çalışmalarda "*Ebeveyn olarak izlemek istediğim yol hakkında düşünmemek benim için çok zor*." olarak kullanılabileceği düşünülmüştür. Ölçeğin genel olarak psikometrik özelliklerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte seçeneklerin saplantılı araştırılması alt boyutuna ilişkin Cronbach Alfa katsayısı sosyal bilimler için kabul edilebilir sınırdadır (.61) (Hair ve ark., 2010; Tabachnick ve Fidell, 2013). Ayrıca alt boyutlara ait Bileşik Güvenirlilik (CR) değerleri .60'ın üzerinde bulunmuştur; bu da yapıların içsel tutarlılığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Her bir faktör için hesaplanan Ortalama Varyans Açıklama (AVE) değerleri .30'un üzerinde çıkmış olup ($AVE_1 = .35, AVE_2 = .39$), bu bulgu her iki yapının da ilgili maddeler tarafından yeterli düzeyde temsil edildiğini göstermektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Tüm bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, ölçeğin Türkçeye uyarlanan versiyonunun geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Çalışma bulguları incelendiğinde seçeneklerin saplantılı araştırılması alt boyutunun toplam ebeveyn kimliği puanıyla negatif yönde ($r = -.35, p = .001$); keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma alt boyutuyla ($r =$

.20, $p < .001$) ise pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırmada alt boyutlar arasında gözlenen ilişkiler araştırmanın doğrulayıcı faktör analizinin yapıldığı 301 kişilik örnekleme de elde edilmiş olup seçeneklerin saplantılı araştırılması alt boyutunun toplam ebeveyn kimliği puanıyla negatif yönde ($r = -.24$, $p = .001$); keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma alt boyutuyla ($r = .18$, $p < .001$) ise pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Elde edilen tüm bu sonuçlar Schrooyen ve arkadaşlarının (2024) çalışmasındaki bulgularla paralellik göstermektedir. Söz konusu ilişkiler ebeveyn kimliğinin bir süreç içerisinde inşa edildiğine işaret etmektedir. Sonuçlar ülkemizde anne babaların ebeveynlikleri konusunda düşünmeye ve araştırmaya devam ettiğine ve bu sürecin olumsuz olarak algılanmadığına işaret etmektedir. Araştırmanın genel örneklemini 0-18 yaş çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktayken; doğrulayıcı faktör analizinin yürütüldüğü araştırmanın örneklemini okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babalar oluşturmaktadır. Dolayısıyla hem genel hem de spesifik bir örnekleme yapı geçerliği ve güvenilirlik bilgisi sınanmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ancak yine de farklı yaşlarda (örneğin bebeklik, ilköğretim, ergenlik vb.) çocuğa sahip ebeveynler tarafından ebeveyn kimliğinin nasıl algılandığı konusunun ileriki araştırmalarda incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Ölçeğin uyarılma sürecinde çeviri, uzman değerlendirmesi ve pilot uygulama adımları dikkatle izlenmiş olsa da ebeveyn kimliği kavramının kültürel bağlamda farklılıklar gösterebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Elde edilen bulgular, ölçek uyarılma sürecinin yalnızca dilsel çeviriden ibaret olmadığını; aynı zamanda kültürel bağlama uygunluk açısından da titizlikle yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu uyarılma çalışmasıyla Türkçe alanyazına ilk kez ebeveyn kimliği için çok boyutlu bir ölçüm aracı kazandırılmıştır. Bu sayede gelecek çalışmalarda ebeveyn kimliği kavramının pek çok yeni kavramla incelenmesinin yolu açılmıştır. Ayrıca ölçek, Türkiye örneklemini ile uluslararası alanyazın arasında karşılaştırmalı araştırmalar yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, ebeveyn kimliğini ölçebilecek bir ölçüm aracını kültürümüze kazandırmaktır. Buna ek olarak ebeveyn kimliğinin birey ve aile üzerindeki etkilerini anlamak için öncüllerini belirlemek, bu doğrultuda gelecekteki çalışmalara yön vermek ve olası müdahale programlarına temel oluşturacak bulgular sunmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin ölçüt geçerliği için yapılan analiz sonucu ve ebeveyn kimliğinin öncelikli yordayıcılarını ortaya koymak için yapılan analiz sonuçları birlikte değerlendirilmiştir. Mevcut çalışmada keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma alt boyutunun temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ve ebeveynin eğitim düzeyi ile pozitif

yönde; ebeveyn tükenmişliği ve çocuk sayısı ile negatif yönde ilişkili olduğu bulgulanırken; seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutunun temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesi ve ebeveyn tükenmişliği ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Yine çalışmada, temel psikolojik ihtiyaçların tatmininin ebeveyn kimliğinin keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma boyutunu pozitif yönde yordadığı; temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesinin ebeveyn kimliğinin seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunu ise pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Tüm bu sonuçlar ebeveyn kimliği için özellikle temel psikolojik ihtiyaçların engellenmesi ve tatmin edilmesi boyutlarının önemli belirleyiciler olduğuna işaret etmektedir. Beyers ve arkadaşları (2021) tarafından yürütülen çalışmada ebeveyn kimliğinin olumlu ebeveynlik deneyimleriyle pozitif yönde ilişkili olduğu ve temel psikolojik ihtiyaç tatmininin de bu ilişkide aracı rol oynadığı gösterilmiştir. Schrooyen ve arkadaşları (2019b) tarafından yürütülen bir çalışmada ise ebeveyn kimliğine içsel yatırımı yüksek olan ve temel psikolojik ihtiyaçları karşılanan bireylerin daha düşük düzeyde ebeveyn tükenmişliği deneyimledikleri görülmüştür. Alanyazındaki sınırlı sayıda araştırma bulgusu birlikte değerlendirildiğinde, ebeveyn kimliğinin gelişimi üzerinde temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının önemli bir rol oynadığı ve ihtiyaçların engellenmesinin ise ebeveyn kimliğinin daha saplantılı bir şekilde araştırılmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada seçeneklerin saplantılı araştırılması kimlik boyutunun ebeveyn tükenmişliğiyle pozitif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bu bulgu ebeveyn kimliğinin seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun ebeveyn tükenmişliği ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gösteren daha önceki araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Beyers ve ark., 2021; Piotrowski, 2023; 2021a; Schrooyen ve ark., 2024; 2019a). Ayrıca, ülkemizde yakın zamanda yürütülen bir çalışmada ebeveyn kimliğinin ebeveyn tükenmişliği ile negatif yönde ilişkili olduğu ve ebeveyn tükenmişliği için koruyucu bir faktör olduğu bulunmuştur (Uysal, 2024). Bu bulgular, ebeveyn kimliğinin farklı boyutlarının, ebeveyn tükenmişliği ile olan ilişkisini anlamada önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun ebeveyn tükenmişliğiyle pozitif yönde ilişkili olması, ebeveynlerin kimlik inşa etme sürecinde yaşadıkları kararsızlık ve belirsizliğin tükenmişlik duygularını artırabileceğini göstermektedir. İyi yapılandırılmış ve bireyin özdeşim kurduğu bir ebeveyn kimliğinin kişiye ebeveynlik konusunda yol haritası sunduğu ve bireyin genel iyilik halini desteklediği göz önüne alındığında ebeveyn kimliğinin ebeveyn tükenmişliğine karşı koruyucu bir rol oynaması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu bulgular, ebeveyn kimliğinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesinin, ebeveyn tükenmişliği ile başa çık-

mada önemli bir strateji olabileceğini ve ebeveynlerin iyilik hallerini destekleyebileceğini göstermektedir.

Çalışma bulguları, ebeveynin eğitim düzeyinin ebeveyn kimliği toplam puanı ve keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma boyutuyla pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca regresyon analizlerinde keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma boyutunu pozitif yönde yordadığı görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde ebeveyn kimliği ile ebeveynin eğitim durumu arasındaki ilişkiye dair çelişkili bulgulara rastlanmaktadır. Bazı çalışmalar ebeveyn kimliğiyle ebeveynin eğitim durumunun ilişkili olmadığını gösterirken (Fadjukoff ve ark., 2016; Piotrowski, 2018; 2021b); Schrooyen ve arkadaşları (2024) tarafından yürütülen bir çalışmada ise ebeveynin eğitim durumu ile ebeveyn kimliğinin bağlılık, keşiflerin genişletilmesi ve seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutlarıyla yani tüm alt boyutlar ile pozitif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmanın bulgusu ile mevcut çalışmada elde ettiğimiz bulgunun benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ebeveynlerin eğitim düzeyi dolayısıyla bilgisi arttıkça ebeveynliğe dair daha fazla araştırma, keşif yapıyor olabilirler. Hatta bu keşifler zamanla saplantılı bir süreçte evriliyor da olabilir. Ebeveyn kimliğinin sadece keşifleri genişleterek içsel yatırımda bulunma boyutu ebeveynin eğitim düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Buradan hareketle eğitim düzeyinin saplantılı keşif süreci için bir koruyucu faktör olabileceği de düşünülebilir. Bu noktada, ebeveynin eğitim düzeyinin tek başına ebeveyn kimliğini etkileyen bir faktör olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyal bilimlerde bireylerin yaşam deneyimlerini ve kişilerarası ilişkilerini ele alırken, tekil bir neden-sonuç ilişkisinden ziyade çoklu faktörlerin etkileşimi dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak, ebeveyn kimliği ile ebeveynlerin demografik özellikleri arasındaki ilişkileri daha kapsamlı bir şekilde inceleyen yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür çalışmalar, mevcut çelişkilerin aydınlatılmasına ve ebeveyn kimliği kavramının daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle farklı kültürlerde ve daha geniş örneklemlemlerle yapılacak araştırmaların, alanyazındaki boşlukları doldurarak teorik ve uygulamalı alana önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Ebeveyn kimliğinin demografik değişkenlerle ilişkisi incelenmeye devam edildiğinde ebeveynin cinsiyetiyle olan ilişkisi dikkat çekmektedir. Seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunda annelerin puanları babalara göre daha yüksektir. İlgili alanyazın incelendiğinde yine burada da eğitim düzeyi, ebeveyn kimliği ilişkisinde olduğu gibi çelişkili bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin, Schrooyen ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, annelerin ebeveyn kimliğine içsel yatırımda bulunma düzeylerinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Piotrowski'nin (2021a) araştırmasında ise erkeklerin ebeveyn kimliği inşa etmekte zorlandığı

ve çocuk yetiştirme sürecinde seçenekleri daha fazla saplantılı bir şekilde araştırdığı ifade edilmiştir. Bu bulgular, ebeveyn kimliği boyutlarının cinsiyete göre farklılaşabileceğini ve bu farklılıkların kültürel, toplumsal ve bireysel faktörlerden etkilenebileceğini göstermektedir. Ancak ülkemizde ebeveynlik konusundaki kimlik gelişim sürecini ebeveyn cinsiyetine göre inceleyen bir çalışmaya rastlanmadığından konuya ilişkin açıklamaların ileriki araştırmalarda ayrıntılı ve yeniden ele alınması önemlidir. Ülkemizde sıklıkla birincil bakım veren olarak görülen annelerin seçeneklerin saplantılı araştırılması ebeveyn kimliği boyutunda babalara göre yüksek puan almasının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesinin ebeveyn kimliği kavramının anlaşılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi kapsamında yürütülmüş ve bu kapsamda ölçeğe dair geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmiş olsa da çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırmada ölçeğin ölçüt geçerliği ve ebeveyn kimliğinin bir tür öncülü olarak incelenen değişkenler arasındaki ilişkilerin korelasyonel düzeyde olduğu, neden-sonuç çıkarımının yapılamayacağı ve bu ilişkilerin kesitsel bir yöntemle incelendiği unutulmamalıdır. Ayrıca araştırmanın örneklemine çoğunluğunu kadın katılımcılar oluşturmaktadır ve çocukların yaşları analiz sürecine dahil edilmemiştir ve çalışmanın örnekleme 0-18 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Oysa çocukların gelişimsel dönemlerinin ebeveynlik süreçleri üzerinde farklı etkiler yaratabileceği bilinmektedir (Vigouroux ve Scola, 2018; Yönel, 2021). Ancak bu çalışmada 0-18 yaş aralığının tercih edilmesinin temel nedeni, Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin geliştirilme sürecinde çocuk yaşı açısından herhangi bir kısıtlamanın getirilmemiş olmasıdır (Schrooyen ve ark., 2021). Dolayısıyla, araştırma hukuki ve gelişimsel açıdan "çocuk" olarak tanımlanan 0-18 yaş grubuna sahip ebeveynleri kapsamıştır. Bununla birlikte, ebeveyn kimliğinin çocuğun yaşına bağlı olarak değişip değişmediği sorusu önemli bir araştırma alanı olarak varlığını sürdürmekte olup, bu ilişkinin gelecekteki çalışmalarda ayrıntılı olarak incelenmesi önerilebilir. Ebeveyn kimliği konusunun farklı ve daha geniş örneklemlemlerle test edilmesinin mevcut araştırmada elde edilen bulguların geçerliğine katkı sunacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak, Ebeveyn Kimliği Ölçeği'nin seçeneklerin saplantılı araştırılması alt boyutuna ait Cronbach Alfa katsayısı .61 olarak bulunmuştur. Bu değer sosyal bilimler alanında genellikle kabul edilebilir bir sınırdadır (Hair ve ark., 2010; Tabachnick ve Fidell, 2013), bu alt boyutun ileride farklı örneklemlemlerle yeniden değerlendirilmesi, bulguların tutarlılığını güçlendirebilir.

Kaynaklar

- Alpar, C. (2016). *Spor sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik güvenirlik*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Arıkan, G., Üstündağ-Budak, A. M., Akgün, E., Mikolajczak, M. ve Roskam, I. (2020). Validation of the Turkish version of the Parental Burnout Assessment (PBA). *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(174), 15–32.
- Bagozzi, R. P. ve Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16(1), 74–94.
- Beyers, W., Schrooyen, C., Soenens, B., Morbée, S., Waterschoot, J. ve Vansteenkiste, M. (2021). Bright and dark pathways between parental identity and burnout during Corona times: need satisfaction and frustration as mediators. In *EADP Summer Tour September*, Linz, Austria.
- Cast, A. D. (2004). Well-Being and the transition to parenthood: An identity theory approach. *Sociological Perspectives*, 47(1), 55–78.
- Chen, B. W., Vansteenkiste, M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Van der Kaap-Deeder, J., Duriez, B., Lens W., Matos, L., Mouratidis, A., Ryan, R. M., Sheldon, K.M., Soenens, B., Van Petegem, S. ve Verstuyf, J. (2015). Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. *Motivation and Emotion*, 39(2), 216–236.
- Choi, J., Peters, M. ve Mueller, R. O. (2010). Correlational analysis of ordinal data: from Pearson's to Bayesian polychoric correlation. *Asia Pacific Education Review*, 11(4), 459–466.
- Demirhan, E., Icacasioglu, A., Eriman, E., Tezel, C., Baklacioğlu, H., Haliloglu, S. ve Aras, H. (2011). Burnout of primary caregivers of children with cerebral palsy. *Nobel Medicus*, 7(3), 22–27.
- Erel, O. ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *American Psychological Association*, 118(1), 108–132.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth and crisis*. Norton.
- Ersoy, A. F. ve Buluş, S. (2019). Engelli çocuğu olan annelerde tükenmişlik: Nitel bir çalışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3), 764–781.
- Fadjukoff, P., Pulkkinen, L., Lyrra, A. L. ve Kokko, K. (2016). Parental identity and its relation to parenting and psychological functioning in middle age. *Parenting*, 16(2), 87–107.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (17.0 update, 10th ed.). Boston: Pearson.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J. ve Black, W. C. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th Edn Pearson new international edition). Harlow, Essex: Pearson Education.
- Koçak, A., Mouratidis, A., Uçanok, Z., Selcuk, E. ve Davies, P. T. (2020). Need satisfaction as a mediator of associations between interpersonal relationship dimensions and autonomy supportive parenting: A weekly diary study. *Family Process*, 59(4), 1874–1890.
- Kurt, D. (2010). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annele- rin Tükenmişlik Düzeylerinin Yordanması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Lebert-Charron, A., Dorard, G., Boujut, E. ve Wendland, J. (2018). Maternal Burnout Syndrome: Contextual and Psychological Associated Factors. *Frontiers in Psychology*, 9, 885. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00885>
- Luyckx, K., Goossens, L. ve Soenens, B. (2006). A developmental contextual perspective on identity construction in emerging adulthood: Change dynamics in commitment formation and commitment evaluation. *Developmental Psychology*, 42(2), 366–380.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. ve Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58–82.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551–558.
- Mikolajczak, M. ve Roskam, I. (2018). A Theoretical and clinical framework for parental burnout: The balance between risks and resources (BR2). *Frontiers in Psychology*, 9, 886–897. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00886>
- Mikolajczak, M., Raes, M.-E., Avalosse, H. ve Roskam, I. (2018). Exhausted Parents: Sociodemographic, Child-Related, Parent-Related, Parenting and Family-Functioning Correlates of Parental Burnout. *Journal of Child and Family Studies*, 27(2), 602–614.
- Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2013). Kimlik gelişiminde yeni bir boyut: Seçeneklerin saplantılı araştırılması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(40), 232–244.
- Mouratidis, A., Michou, A., Sayıl, M., Alp, A., Koçak, A., Çuvaş, B. ve diğerleri. (2018, Nisan). In sear-

- ch of parsimony: Needs frustration as the flip side of needs satisfaction [Poster Sunumu] *American Educational Research Association Yıllık Toplantısı*, New York, ABD.
- Piotrowski, K. (2018). Adaptation of the utrecht-management of identity commitments scale (U-MICS) to the measurement of the parental identity domain. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(2), 157–166.
- Piotrowski, K. (2020). How good it would be to turn back time: Adult attachment and perfectionism in mothers and their relationships with the processes of parental identity formation. *Psychologica Belgica*, 60(1), 55–72.
- Piotrowski, K. (2021a). How many parents regret having children and how it is linked to their personality and health: Two studies with national samples in Poland. *PLoS One*, 16(7), Article e0254163.
- Piotrowski, K. (2021b). Parental identity status in emerging and early adulthood, personality and well-being: A cluster analytic approach. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62(6), 820–832.
- Piotrowski, K. (2023). Trajectories of parental burnout in the first year of the COVID-19 pandemic. *Family Relations*, 72(3), 680–696.
- Roskam, I., Brianda, M. E. ve Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The parental burnout assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758–770. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
- Roskam, I. ve Mikolajczak, M. (2020). Gender differences in the nature, antecedents and consequences of parental burnout. *Sex Roles*, 83(7), 485–498.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.
- Schrooyen, C., Beyers, W. ve Soenens, B. (2019a). How to avoid that parenting burns you out: on the importance of having a clear identity as a parent. [Bildiri Sunumu] *19th European Conference on Developmental Psychology*. Athens, Greece.
- Schrooyen, C., Beyers, W., Soenens, B. ve Vansteenkiste, M. (2019b). Parental burnout: The unique and interactive effects of general psychological need satisfaction, need frustration and parental identity. [Poster Sunumu] *7th International Self-Determination Theory Conference*. Amsterdam.
- Schrooyen, C., Flamant, N., Soenens, B. ve Beyers, W. (2024). Parental Identity and Psychological Need Satisfaction as Resources Against Parental Burnout. *Journal of Child and Family Studies*, 33(10), 3229–3245.
- Schrooyen, C., Soenens B., Waterschoot, J., Vermote, B., Morbée, S., Beyers, W., Brenning, K., Dieleman, L., Kaap-Deeder, J. V. ve Vansteenkiste, M. (2021). Parental identity as a resource for parental adaptation during the COVID-19 lockdown. *American Psychological Association*, 35(8), 1053–1064.
- Sodi, T., Kpassagou, L. B., Hatta, O., Ndayizigiye, A., Ndayipfukamiye, J., Tenkué, J. N., Bahati, C. ve Sezibera, V. (2020). Parenting and parental burnout in Africa. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(174), 101–117. <https://doi.org/10.1002/cad.20386>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Baskı). Boston, MA: Pearson.
- Uysal, E. (2024). *Okulöncesi Dönemde Çocuğu Olan Ana Babaların Ebeveyn Tükenmişliğinin Öncülleri Ebeveyn Kimliği, Temel Psikolojik İhtiyaç Tatmini, Ekonomik Endişe ve Evlilik Uyumu Olabilir mi?* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Uysal, E. ve Kındap Tepe, Y. (2024). Ebeveyn Kimliği Ölçeğinin Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi [Poster Bildirisi] *4. Gelişim Psikolojisi Sempozyumu, Ankara, Türkiye*.
- Van de Vijver, F. J. R. ve Hambleton, R. K. (1996). Translating tests: Some practical guidelines. *European Psychologist*, 1(2), 89–99.
- Vigouroux, S. L. ve Scola, C. (2018). Differences in Parental Burnout: Influence of Demographic Factors and Personality of Parents and Children. *Frontiers in Psychology*, 9, 887. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00887>
- Yönel, A. (2021). *3- 6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerin, Öz-Yeterlikleri, Tükenmişlikleri ve Çocuklarıyla Olan İletişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.